

دوسال سه سال یکی پدرش میمیرد یکی برادرش عروسی میکند ده نفر ده نفر در بعضی از مواقع بآنها مرخصی می دهند میروند خانه شان و بر می گردند در صورتی که این ها را برای سه سال مدت خدمت گرفته اند همین طور سوار ممکن است فلان سواری که از فلان ایل می آید مثلا سوار ایلانلوست میخواهد برود خانه خودش آنوقت ممکن است دولت متقاضی میداند در يك مجرمی در يك رضائی وقتی كه این ها بترتیب افتادند اجازه می دهد يك ماهه دوم ماهه سه ماهه پانزده روز بمناسبت موقع حرب و بعد مرخصی میدهد میروند و مراجعت می کنند مقصود از اینکه گفته می شود سه سال در زیر اسلحه است یعنی دولت و وزارت جنگ او را سه سال مستخدم و سوار می شناسد و تا وقتی که او هست دیگری را نمی شناسند .

حاج محمد کریم خان - آقای وزیر جنگ میفرماید که بعضی ها منازلشان نزدیک است ممکن است زود بروند و مراجعت کنند اما بعضی منازلشان دور است پنجاه منزل است سی منزل است باید بیایند و بروند این خیلی اسباب زحمت است بهتر این است که همان دو سال قرار بدهند که مردم هم از روی رضایت و شوق بیایند و مشغول خدمت شوند .

معزز الملک - تصور میکنم آقای حاج محمد کریم خان تصور فرموده اند که تمام این سوار در طهران خواهد بود آنوقت بفرمایند که پنجاه منزل باید بیایند و بروند اینطور نیست ممکن است آن سواری که در طهران است ناهنگامی که منزل دارد فاصله اش دو منزل بیشتر نباشد علاوه بر اینکه در این جا نمی خواهیم داخل این مسائل علمی اش بشویم که در گرفتن قشون از مدت زیاد باید شروع شود نه اینکه بمکس از مدت کم شروع شود بمدت زیاد باید برود و هر جا که شروع کرده اند بگرفتن نظام از مدت زیاد شروع کرده اند این يك (پرنسپی) خواهد بود .

وزیر جنگ - علاوه بر این اگر صلاح میدانید بکمیسون نظام برود اگر صلاح دانستند دو سال بنویسند بنده در این باب امراری ندارم مربوط بکمیسون نظام است .

معزز الملک - کمیسون نظام نظر تازه نخواهد داشت .

حاج سید ابراهیم - عرض می کنم این قبل از شور دوم بکمیسون نظام می رود پس دیگر از این حیث اشکالی نخواهد داشت ولی فرمایشی که آقای وزیر جنگ فرمودند که مدرسه را سه سال قرار بدهند و در ضمن مرخص بکنیم این اسباب اشکال بنده شد باید اینها تا سه سال در تحت نظام باشند و در زیر لباس و اسلحه باشند و اینکه بعضی اشکال دارند که این ایلات در سه سال در زیر اسلحه نخواهند ماند این طور نیست فقط باید دو سال در تحت اطاعت دولت و وزارت جنگ باشند شاید وزارت جنگ آنها را بنقاط نزدیکتری بمنازلشان مأموریت بدهد خود ایلات هم حاضر برای خدمت هستند و حالا عرض

نمی کنم که سه سال یاد و سال کم زیاد است لیکن در اینکه بآنها مرخصی داده شود بآن مخالفم و لهذا در کمیسون شور ثانوی لازم دارد .

ارباب کیخسرو - بلی بنده در اینجای عرضی ندارم که در دوسال باشد یا سه سال باشد ولی آقای وزیر جنگ اظهاری کردند که خیلی اسباب اشکال شد برای اینکه ما از ترتیبات گذشته می بینیم که صاحب منصبان جزء وقتی بخواهند يك دخل بزرگی از طرف آنها بکنند يك چیزی از آنها می گیرند و يك مرخصی بآنها می دهند و بدبخت اشخاصی که نظارت دارند بنده نمی توانم مطمئن باشم که سه سال مدت باشد و در ضمن هر وقتی مرخصی بخواهند اجازه بدهند این تجدید می کند امور گذشته را بنده نمیتوانم عرض کنم که اصلاحات جدید یکقدوی تغییر در اوضاع نمیدهد ولی اینقدر راهم میدانم که این مملکت ما به این اصلاحات یکمرتبه مملکت صحیح نشده است که ما مطمئن شویم بگوئیم مملکت مملکت قانونی است پس در این صورت که آقا دو سال آقا سه سال هر چه معین کردند باید در آن مدت زیر سلاح باشند و این مسئله که فرمودند در جزء نیابوند که حتماً اسباب اشکال خواهد شد .

معزز الملک - طوریکه در کمیسون نظام مذاکره شده است که آقای ارباب اظهار کردند قشونی که برای يك مدتی معین گرفته می شود برای سه سال است و غیر از آنهم نخواهد بود والا بسازيك بی ترتیبی تازه در نظام خواهد افتاد لکن این را هم اشتباه نکنند که تمام این اشکالات برای سال اول و دوم خواهد بود همینکه سال اول گذشت بنده گمان میکنم دیگر دو سال باشد سه سال باشد چندان سخت نباشد و از برای سواری که سر خدمت هست چندان تفاوتی ندارد .

وکیل التجار - بنده تمام این اظهارات آقایان را شنیدم و همچنین بیانات آقای وزیر جنگ را که اینجا فرمودند و همچنین بیانات آقای مخبر را ولی فرمودند که این مدتی است که سوار در سر خدمت است فقط برای حضور است یا مشق هم خواهد داشت بنده مشق ندیده ام من گمان میکنم که عمده مدت که در دوره اول تعلیمات نظامی خودش را بکند که اگر در دوره های بعد لازم شد تحصیلات نظامی خودش را کرد باشد و عالم بقوانین نظامی باشد و در تحت قانون نظامی بسر بردن برای اویك سهولتی خواهد بود در آتیه زیرا که ممکن است اگر مشق نکنند در آتیه اسباب زحمت بشود سوار نمیتواند بی مشق و نظام باشد البته باید تحصیل بکنند و تحصیل سوار بیشتر از سرباز است اگر واقعا سوار نظام لازم داشته باشیم باید در دو سه سال تحصیل نظم بکنند .

شهبانی - این تحقیقاتی که آقای وزیر جنگ فرمودند بنده گمان میکنم که همان دوسال باشد و يك سال هم تخفیف داده شود سهلتر نمیشود بطوری که حاجی محمد کریم خان اظهار کردند همان دوسال را از آنجا بگیرند .

رئیس - مذاکره در این باب بقدر کفایت شده است حالا رأی میگیریم يك پیشنهادی هم از طرف آقای حاج محمد کریم خان شده است حالا خوانده میشود .

پیشنهادی از طرف حاج محمد کریم خان قرائت شد که خدمت در زیر اسلحه دوسال باشد .

دکتر امیر خان - بنده این پیشنهاد را قابل توجه میدانم چنانکه مخبر محترم فرمودند این چندماه لازم است که در تحت اسلحه بمانند تا بقانون نظامی فی الجمله آشنا بشود و يك مدتی لازم دارد که قوانین سواره نظام را درست یاد بگیرد ، علاوه ممکن است در این مدت بعضی چیزها به او بیاموزند که نشیده باشد علاوه تعلیمات نظامی که حس وطن پرستی او را زیاد بکند و این ها خودش يك مدت زیادی لازم دارد علاوه ممکن است در ظرف این مدت گاهی مریض شوند که نتوانند مشق بکنند یا آنکه سر خدمتی بروند پس در هر صورت وقتی هم که مدت سه سال باشد مدتی است که دولت از آن ها استفاده بکند چندان زیاد نخواهد بود منتهی بکسال خواهد بود علاوه بطوریکه آقای معزز الملک فرمودند همیشه در جا نظامی را از برای يك مدت زیادی میگیرند و کم کم از مدت میکاهند نه اینکه مدت را کسر کنند و بعد زیاد نمایند و اگر اینطور کنیم به اشکالات زیادی بر خواهیم خورد .

رئیس - حالا پیشنهادی است شده است باید باورای گرفت حالا این پیشنهاد رأی میگیریم کسانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (رد شد) .

يك پیشنهادی هم از انتظام الحکماء بهمین مضمون شده است .

انتظام الحکماء - بنده پیشنهاد خودم را پس میگیرم .

رئیس - چون آقایان وزراء جلسه خصوصی تقاضا کرده اند جلسه عمومی را ختم میکنیم ولی چون روز سه شنبه روز عزاداری است مجلس تعطیل خواهد بود باین جهت فردا بطور فوق العاده جلسه تشکیل خواهد شد .

دستور جلسه فردا - شور در قانون ثبت اسناد انتخاب کمیسونها بقیه شور در قانون اخذ مواد از ایلات هست حالا ده دقیقه تنفس است . بعد جلسه خصوصی خواهد شد . رئیس حرکت کرد مجلس علنی مغرب ختم شد .

جلسه ۲۱۷۴
صورت مشروح روز یکشنبه
۲۶ صفر ۱۳۲۹

مجلس دوساعت و ربع قبل از غروب بریاست آقای متین السلطنه نایب رئیس تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمودند . غائبین جلسه قبل ، مشیرالدوله با اجازه غائب ، مرتضی قلیخان بختیاری ، سپه دار اعظم - سردار اسعد - آقا سید حسین مدرس بوقت مقرر حاضر نشدند - لواء الدوله مریض بودند .

نایب رئیس - در صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید . (اظهاری نشد نایب رئیس صورت مجلس را امضاء نمود) .

وکیل التجار - مختصر آعرض داشتم اگر اجازه میفرمائید عرض کنم .

نایب رئیس - ممکن است موضوع فرمایش خودتان را بفرمائید .

وکیل التجار - اگر موضوع را بگویم که تمام را گفته ام.

نایب رئیس - ممکن است کتاب بنویسند که در چه موضوع میخواهد صحبت فرمائید.

وکیل التجار - در روز کتاب نوشتم و اجازه از آقای رئیس خواستم موقوف نشد از آن جهت اجازه ندادند.

نایب رئیس - در هر صورت چون بنده مسبوق نیستم لطف فرمائید مجددآه.

وکیل التجار - بنده دیگر معذور خواهم بود و مطالب خود را در روز مجازت خواهم نوشت و مورد اعتراض هم نخواهد بود (گفته شد راجع بجهت)

وکیل التجار - می خواستم اظهار عقیده خودم را بکنم.

نایب رئیس - جناب عالی البته در نوشتن آزاد خواهید بود ولی ممکن است که بطور خلاصه فرمائید.

وکیل التجار - بنده برای اینکه سوء تفاهمی نشود مقدمتاً یک چند کلمه ای را میخواهم عرض کنم دیروز بنده کتباً در این خصوص که حالا می خواهم عرض کنم اجازه خواستم ولی چون آقای وزیر امور خارجه شرحی خواستند اظهار فرمائید باین ملاحظه آقای رئیس فرمودند بماند برای جلسه آتی - البته همه آقایان میدانند و گمان نمیکنم که کسی تصور بکند که کسی میل داشته باشد از هیئت اکثریت جدا بشود بنده اساس مسلک را همیشه عملی میدانم نه اسمی چون مسلک بر دو قسمت عملی و اسمی است و مسلک عملی بنده را هم مردم میدانند که چه بوده و چه هست برای اینکه این یک چیز است که راجع به بریز و زور روز نیست و آن روز هم که باشد عنوان مسلک در مجلس شورای ملی بشود بعضی از آقایان شاهدند که از اول اشخاصی که داخل این مذاکره شد بوم و بنده آنرا آنوقت مسلک اعتبار را قبول کردم یعنی این یک عبارت و عنوان است که بنده هیچوقت نمیتوانم از آن صرف نظر کنم و نخواهم کرد و خود هم میخواهم و امیدوارم هم هستم که از این مسلک خارج نشوم و کول نفخوم از رسمیت این مسلک خارج نشوم و باسم تنها قناعت نکنم یعنی آنچه جزئی که از معنی اعتدال مفهوم می شود بنده باشم و اینکه اسم بنده در جزء اسمی اعضا همیشه متعده اول نوشته شده بود و امضاء کرده بودم حالا هم امضاء دارم و خارج نیستم و سر هم هستم و بآن پروگرام کاملاً موافق ولی متأسفانه بنده چون نمیتوانم آن انتظامات داخلی را بپذیرم قبول بکنم بواسطه تقاضای که دارم و براسطه زحمات مجلس و اشکال آن انتظامات داخلی و بعلاوه بجهت کارهایی که در اداره مباشرت دارم از این جهت این هیئت نخواستند که اسم من داخل آنها باشد و بنده هم رضای ندارم که باسم تنها قناعت بکنم و در روز هم از طرف آقای آقا میرزا مرتضی قلیخان بنده ابلاغ شد که اسم بنده خارج است این است که بنده هم بپذیرم شدم مختصراً در اینجا عرض میکنم که بنده اساساً

مایلم و امیدوارم که اسم همیشه در تحت عنوان اعتدال باشد و همچنین امیدوارم که در تحت این عنوان موفق بشاشتن این مسلک باشم ولی چون نه انستیم که آن نظامات داخلی که برای این هیئت معین شده است در عهده بگیرم و قبول بکنم این است که آن مسئولیت هیئتی را که در عهده آن هیئت است بنده آن مسئولیت را دارا نیستم و این را هم تکرار خواستم عرض کنم که آقایان هم بدانند والا مسلک بنده را تمام آقایان از قدیم میدانستند و محتاج ب تکرار نبود برای اینکه مسلک بنده را تمام آقایان از قدیم میدانستند و محتاج ب تکرار نبود بنده همانست که از اول بوده است و امیدوارم که بعد از این هم همان باشد.

نایب رئیس - راپورتی از وزارت جنگ راجع بنایب حسین رسیده است برای استحضار نمایندگان محترم خوانده میشود - لایحه وزارت جنگ بضمیمه راپورت قشون شاهرود و بسطام به بارت ذیل خوانده شد مقام منبع مجلس مقدس شورای ملی شیدالله ارکانه.

تلگرافی از شوکت الممالک رئیس قشون شاهرود و بسطام راجع باقداماتی که خود در جلو گیری و دفع اشرا و تعاقب نایب حسین کاشانی و محمد علی گون آبادی نموده بوزارت جنگ رسیده مواد آنرا برای استحضار مجلس مقدس لعاً ب تقدم داشت و ملاحظه خواهند فرموده از طرف وزیر جنگ.

تلگراف از شاهرود مقام منبع وزارت جنگ مدظله.

راه طهران امن شد سوار سوار بر باز بقوشه فرستادم و نوشتم بحکومت دامغان که قدغن کند پست حرکت کند اسدالله خان سر کرده سوار را مأمور کردم به تعاقب اشرا و بنقداً اشرا راه طهران فراری شدند سوار و سربازیکه بطرود برای دفع محمد علی گن آبادی فرستاده بوم چهل نفر از شترهای آذوقه او را که مال مردم بود گرفتند بشهر فرستادند بکنفر از اشرا را گرفتار نموده حبس کردند محمد علی در محاصره است منتظر اسرار هستم که با او توپ برسد که با اردو بجنندق بروم و بکنی رفع شر نایب حسین و اتباع او را بکنم هنوز نسوار اسد آبادی نه توپ و تفنگ و فشنگ نرسیده منتظرم (شوکت الممالک).

ارباب کیخسرو - بنده هیچ نمی فهمم که این راپورت بجهت چه اینجا آمده است ما آنروز نمیتوانیم بگوئیم وزارت جنگ وظیفه خودش عمل کرده است و تشکر بکنیم که ببینیم عمل نایب حسین را تمام کرده است والا از این راپورتها خیلی آمده است و ما هم خیلی خوانده ایم هیچ نمیتوانیم باینها قناعت بشویم.

حاج وکیل الرعایا - بنده هم یکی از آن اشخاص هستم که عرض میکنم اینجا راپورت نوشته شده است یک جائست که مردمان آنجا در صورتیکه از افراد این مملکت هستند از خیلی از نعمت ها محروم هستند و بعلاوه دچار یک زحمت های فوق العاده هم شده اند و گمان میکنم که نایب حسین اگر بجنندق رفته است و دفعه نتواند بیاید و در صورتیکه اقدامات آنها باین باشد که در ضمن این راپورت بمجلس داده شده است کسی را که بنده سراغ دارم که در اینخصوص خدمتی کرده است و گمان میکنم که برای تشویق

سایر مامورین ضروری ندارد که اسم او را بگویم او بیبری خاست که در تعاقب این اشرا و خیلی زحمت کشیده و خیلی آنها را عقب کرده است و گمان می کنم که مجلس از وزارت جنگ همیشه خواهان این مسئله باشد که پیش از وقت همیشه تهیه خود را ببیند و زودتر جلو یک مقصد بزرگی را بگیرند خصوص جلو گیری این شخص شریرا که ابتدا هم زحمتی رساند فقط کردند زحمت دومی متوجه شد دومی را غفلت کردند و جلو گیری نکردند تا اینکه این زحمت سیمی متوجه شد و حالا امیدوارم که این مرتبه وزارت جنگ در اینخصوص اقدامی بکنند که دیگر دچار زحمت نشویم و هر اقدامی را که لازم است تقاضا بکنیم و مردم جنیق را هم مثل ما حساب کنند.

نایب رئیس - این فقط یک راپورتی بود که فقط برای اطلاع آقایان خوانده شد و در اینخصوص دیگر مذاکره نخواهم کرد - آقای معارف وزارت علوم خواهش کردند که راپورت کمیسیون معارف راجع باعزام محصلین بخارجه راجعه دستور امر روز بکنند حالا اگر مخالفی نیست شروع بمذاکره آن نمایم [گفتند صحیح است و مخالفی در اینخصوص نیست]

آقا میرزا ابراهیم خان - دو فقره راپورت کمیسیون معارف بودجه را از قرار ذیل قرائت نمود ۱ - راپورت کمیسیون معارف کمیسیون معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در سه جلسه که جلسه دوم با حضور آقای وزیر علوم بوده لایحه اعزام شاگردان بخارجه را موضوع مذاکره نموده اخیر آقای وزیر علوم نیز با نظریات کمیسیون کاملاً موافقت نمودند لایحه مزبوره را کمیسیون تصویب میکند.

ماده ۱ - در سته تنگوز نیل ۱۳۳۹ [سی نفر] شاگرد ایرانی از طرف دولت علیه برای تحصیل ذیل بارویا فرستاده می شود ، پانزده نفر برای اینکه تحصیل اصول ضروریه معلمی بکنند هشت نفر برای تحصیل نظام دو نفر بیاده نظام - دو نفر سواره نظام - دو نفر توپچی - یک نفر مهندس - یک نفر صاحب منصب اداره - دو نفر برای مهندس طرق و شوارع - دو نفر برای حرف و صنایع دو نفر برای فلاحه که فن یکی از آن دو نفر مخصوص ابریشم و فن یکی فلاحه عمومی باشد یک نفر شیپست .

ماده ۲ - بعد از سته تنگوز نیل تمدت پنجاه سال هر سال ۲۰ نفر شاگرد جدید بارویا اعزام می شود که مشغول تحصیل علوم لازم باشند - هر چند از شاگردان مزبور که فارغ التحصیل شود مر اجت به ایران می کنند بجای آنها شاگردان جدید اعزام خواهد شد .

ماده ۳ - برای این شاگردان مزبور که بدرستی مشغول تحصیل شده و از حدود وظایف مقرر خود خارج نشوند یک نفر سرپرست بارویا اعزام می شود که مراقب اعمال و تحصیلات آنها باشد - تصویب مخارج تحصیل و اعزام شاگردان و سرپرست آنها با کمیسیون بودجه است کمیسیون مزبور وظیفه خود را در این باب بجا آورده است .

(۲) راپورت کمیسیون بودجه : کمیسیون بودجه در روز چهارشنبه ۲۴ محرم دو ساعت بظهور ماندند تحت ریاست آقای میرزا مرتضی قلی خان منعمت گردیدند لایحه وزارت معارف در خصوص

اعزام سی نفر شاگرد برای تحصیلات متفرقه از نظام و معلمی علوم و فلاحه و مهندسی بارویا قرائت گردید وزارت معارف تقاضا کرده بودند ۱۶ هزار ریال پانصد تومان برای مصارف سالیانه ۳۰ نفر شاگرد که ۱۰ نفر برای معلمی و هشت نفر برای علوم نظامی و هفت نفر برای مهندسی و حرف و صنایع و فلاحه باشد و دوهزار تومان برای مخارج یک نفر سرپرست آنها تصویب شود.

کمیسیون بودجه با اکثریت تصویب می نماید که مبلغ ۶۵۰ تومان علاوه بر ده هزار تومان که سابقاً تصویب شده اعتبار بوزارت معارف داده شود که جملة آن برای اعزام ۳۰ نفر شاگرد ۱۶۵۰ تومان شده است ولی پروگرام تحصیلات شاگردان را کمیسیون معارف تعیین کرده راپورت خود را بمجلس خواهد داد در خصوص دوهزار تومان برای مخارج سرپرست کمیسیون با اکثریت این تقاضا را رد کرد و سرپرست را لازم نمیداند سفارتخانه های دولت علیه برای سرپرستی کافی است.

نایب رئیس - در واقع چیزی که باید بمجلس رای بدهد همین سه ماده راپورت کمیسیون معارف است و بعد هم به راپورت بودجه در باب مخارج محصلین حاج سید ابراهیم - بنده گمان میکنم که ۱۵ نفر برای معلمی زیاد است ده نفر کفایت می کند برای اینکه معلمی فرق ندارد با تحصیل علم و آن ۵ نفر دیگر را برای تحصیل علوم سیاسی تعیین بکنند

دکتر علیچیان - در شورای معارف خیلی در این خصوص مذاکره شد و در خصوص این شاگردان عقیده غالب بلکه تمام اعضای شورای معارف بر این بود که تمام این ۱۵ نفر برای فن معلمی روند برای اینکه امروز چیزی که برای ما لازم است همان داشتن مدارس ابتدائی و متوسطه است و امروزه چیزی که از اوقاص تأسیس این مدارس شمرده میشود ندانستن معلمین است برای اینکه همین پروگرامهاست که حالا نوشته اند برای آنها هم معلمین ندارند اگر چه عقیده بعضی از آنها این بود که تمام این ۳۰ نفر برای تعلیم فن معلمی بروند ولی غالب اعضاء عقیده شان همین بود که عجالاً این ۱۵ نفر کافی است در سال بعد هر سالی ۲۰ نفر محصلین اعزام خواهد شد هر سالی یک عدد از آنها را برای فن معلمی بفرستند و اینکه میفرمایند برای سیاست یک عدد از اینها را همین بکنند آنها بهیچوجه من الوجوه لازم نمیدانند بجهت اینکه بعضی از شاگردان ایرانی در اروپا هستند که خودشان مشغول این تحصیلات شده اند و بعلاوه حقوق و قانون هم خودش یک چیز است که مردم خودشان بصرافت افتاده اند و محصلینی برای تحصیل این علوم فرستاده اند .

نایب رئیس - حالا در کلیات این راپورت مذاکره میشود آقایانی که در کلیات آن فرمایش دارند بفرمائید .

افتخار الواعظین - وقتی که یک لایحه در مجلس مطرح مذاکره میشود و از مقام ریاست اختلال میشود که باید در کلیه آن مذاکره لازم شود اگر معنای آن این دو کلمه باشد که آیا ما هم چه نداریم و آنگاهانی که قوه دارند باید خودشان تحمل

قانونی امروزه لازم داریم یا لازم نداریم که بنده عرض می کنم البته وضع این قانون امروزه برای این مملکت لازم است و گمان نمیکنم که تمام نمایندگان که در اینجا هستند تصویب بفرمایند که این ۳۰ نفر شاگرد باید فرستاده بشود از برای تحصیل بارویا و بعلاوه بنده عرض میکنم که از جمله او ایچی که بمنزله حیات مملکت و روح زندگانی مملکت خواهد بود راپورتیست که امروزه از طرف کمیسیون معارف و اوقاف بمجلس پیشنهاد شده است بجهت این که ما میدانیم که امروزه ما از هر چیزی بوجود جوانها عالم تجربه آموخته محتاج تربیم برای این که هر چیزی را بوزل نمیتوانیم تحصیل کرد ولی علم یک چیز است که باین زودیها نمیتوانیم آنرا بدست بیادیم بلکه باید بفرستیم بارویا تا آنکه بآن وسیله بتوانیم آنرا بدست بیادیم ولی در ذیل کلیات این راپورت بنده دو کلمه عرض دارم اول اینکه برای تحصیلات علم نظام هشت نفر معین شده است بنده عقیده ام این است که هر چه قدر باین عده افزوده شود بهتر خواهد بود یعنی اگر ممکن نباشد از این ۳۰ نفر شاگردانی که اعزام می شود ۱۲ نفر ۱۵ نفر لااقل ۱۰ نفر را معین و منحصر بکنیم برای تحصیلات علوم نظام از برای ما بهتر خواهد بود بجهت اینکه امروزه در نظام می بینیم خیلی کم جوانهای عالم بعلوم نظامی داریم و چیزی که از همه خیلی بآن محتاج تربیم همان داشتن جوانهای عالم نظامی است برای تعلیمات نظامی تا اینکه بتوانند در این مملکت نظام صحیح از برای ما ترتیب بدهند پس بنده ۸ نفر را برای تحصیلات نظام کم میدانم و عرض می کنم اگر ممکن است بر عده آن افزوده شود و بعد هم موافقت در این که از برای این شاگرد ها فرستادن یک سرپرست مخصوص لازم نخواهد بود و امروز هم در نظر من است که آقای سلیمان میرزا فرمودند که اینها که میروند در مدارس رسمی تحصیل می کنند و در مدارس دولتی مخصوصاً وقتیکه در تحت نظارت و مراقبت سفارتها و نمایندگان دولت باشد بهیچوجه محتاج بر سرپرست خارجی نخواهند بود.

وکیل التجار - بنده استدعا می کنم که برای این اسباب زحمت نشوند آقایان عرایض بنده را درست التفات فرمائید که سوء تفاهمی نشود در جلسات قبل راجع بشاگرد های فقراء با اغتیا چند دفعه در اینجا ایراد شد که بلکه در میان فقراء آنقدرها شاگرد های قابل پیدا بشود برای این که این اشتباه نشود بنده عرض میکنم که کلیه این مبلغی که تصویب میشود داده شود برای اشخاصی است که خودشان قوه تحصیل یعنی دادن پول و رفتن بخارجه و تحصیل مخارج آنرا ندارند و این پول از طرف ملت و مملکت داده میشود از برای اینکه آن اشخاص بروند و تحصیلات خودشان را بکنند و برگردند و اشخاصیکه خودشان دارائی دارند و میخواهند اولادشان تربیت بشوند آنها خودشان باید تحصیل مخارج اولاد خودشان را بشانند این است که بنده باز تکرار میکنم که اشتباه نشود که اساساً این پول که تصویب می شود برای اشخاص است که قوه ندارند و آنگاهانی که قوه دارند باید خودشان تحمل

دکتر علیچیان - البته در خصوص اطفال فقراء اظهار فرمودند که شاگردان فقراء باید فرستاده شود در یک صورت صحیح بوده که این شاگرد ها یک فرستاده میشوند و بعد از آنی که تحصیلات خودشان را تمام کردند و برگشتند مختار باشند که هر جا میخواهند بروند خدمت هر کس را می خواهند قبول بکنند ولی فرستادن این شاگرد ها برای این است که بعد از آنی که رفتند و تحصیلات خودشان را تکمیل کردند و برگشتند مجبور باشند که در خدمت دولت باشند و دول از ملوومات آنها استفاده بکنند در این صورت بنده گمان می کنم که نباید این شرط را کرد که باید از اطفال فقراء باشند بلکه اگر از اولاد اغتیا هم مطابق آن شرایطی که در نظامنامه شورای معارف معین بشود محصلین با استعداد پیدا شد دولت باید آنها را بفرستد و هیچ این ملاحظه را نباید بکنند که اینها از اغتیا هستند و اینکه فرمودند که باید میل واستعداد هر کدام از اینها را بآن علمی که معین میشوند برای آن تحصیل ملاحظه کرد این یک چیزی است که امروزه ممکن نیست برای اینکه این شاگردان که فرستاده میشوند اول باید بروند در دبلیسه یعنی در مدارس مقدساتی و مدارس متوسطه و در آنجا تحصیلات مقدماتی خودشان را تحصیل بکنند آنوقت از آنجا بروند بآن مدرسی که برای این علوم معین کرده ایم و وقتی که اینها در مدارس ابتدائی و متوسطه تحصیلات خودشان را تمام کردند البته خواهند دید که کدام یک از اینها استعدادش برای یک علمی بیشتر است و مایل بآن هست و البته هر کدام که بیک تحصیلی مایلند او را برای آن کار معین خواهند کرد

نایب رئیس - آقایان توجه خواهند فرمود که سابقاً این لایحه‌ای که از وزارت علوم رسیده بود چون ملتزم بک خرجی بود رفت بکمیسیون بودجه و بعد از اینکه از آنجا برگشت در مجلس رای در آن گرفته نشد برای اینکه گفتند شرایط آن مبهم است و بایستی بکمیسیون معارف برود که شرایط آنرا تعیین نماید این بود که بکمیسیون معارف رجوع شد و کمیسیون این مطلب را در تحت موادی در آورده است و حالا اگر بخواهیم بترتیب نظامنامه داخلی در آن شور و مذاکره بکنیم باید که اول در کلیات آن مذاکره کنیم و بعد از آن داخل مواد آن بشویم و دو شور در آن بشود ولی از یک طرف وزارت علوم فوریت این لایحه را تقاضا کرده است حالا اگر مخالفی در این تقاضا باشد رای می‌گیریم که اگر چنانچه مجلس فوریت آنرا تصویب کرد بعد از آنی که مذاکرات در کلیات تمام شد و داخل در شور مواد شدیم یک شور آن را از مجلس بگذرانیم

مشیرو حضور - بنده اساساً موافقم با راپورت کمیسیون ولی تعجب می‌کنم که چرا این عده را فقط از مرکز می‌خواهند بفرستند و حال آنکه از سایر ولایات هم ممکن است که شاگردان با استعداد فرستاده شود و عقیده بنده اینست که ده نفره از آنها از ولایات فرستاده شود مثلاً در تبریز شاگردان با استعداد خیلی است و ممکن است یک عده هم از آنها فرستاده شود یکی هم در باب سرپرست می‌خواستم عرض کنم که تعجب می‌کنم از اینکه کمیسیون بودجه آنرا رد کرده است حال آنکه اگر ما بخواهیم از وجود اینهایی که می‌خواهیم بفرستیم استفاده بکنیم باید یک نفر سرپرست بالینها بفرستیم که مراقب باشد که اینها تحصیلات خودشان را بخوبی تکمیل کرده موافقت بکنند و تقاضا بکنیم که زودتر داخل شور مواد بشویم که این لایحه امروز بگذرد.

نایب رئیس - این هم یکی از موادی است که در راپورت کمیسیون معارف نوشته شده است و حالا اگر مذاکره در کلیات را کافی می‌دانند ممکن است که رای بگیریم و داخل شور مواد شویم.

دکتر علیخان - در خصوص سرپرست همانطور که فرمودند کمیسیون معارف تصویب کرده است و اسرار هم دارد که فرستاده شود فقط کمیسیون بودجه آنرا رد کرده است و در خصوص اینکه فرمودند که چرا منحصر کرده اند بر مرکز اولاً اینرا نباید تصور کرد که همه این شاگردانی که در اینجا تحصیل میکنند طهرانی هستند خیلی‌ها شان هستند که از ولایات آمده اند که یک شرایط دیگری هم برای اینکار است که تعیین شده است وزارت علوم شاید در نظر دارد که از تمام مدارس جزئی که در اینجا هست از قبیل آلیانس - سیاسی - سن لوئی - آلمانی و سایر مدارس جزئی که در طهران است و شاگردانی را که در اینجا تحصیل کرده و تصدیق گرفته اند که امتحان دیگری که آنرا کنکور میگویند بنمایند و بعد از آنجا که صحیح و خوب بیرون آمدند آنها را همین بکنند و اینرا نمی‌شود قرار گذاشت که از ولایات همین

بشود برای اینکه خیلی اشکال خواهد داشت.

فهییم الملک - چون اصل لایحه که از وزارت معارف پیشنهاد شده بود و راپورت کمیسیون بودجه بمجلس آمده بود بنده پیشنهاد کرده بودم که برود بکمیسیون معارف و دلایلش را لازم است عرض کنم که آن مذاکراتیکه آنروز شد بجهت تکرار نشود در راپورتی که از کمیسیون بودجه بمجلس آمد ذکر کرده بودند ۱۰ یا ۲۰ نفر از اولاد فقراء بایک شرایط خیلی مهمی فرستاده شود در ورتیکه در لایحه وزارت علوم نوشته بود که ۲۰ نفر برای مهندسی و حرف و صنایع این بود که وقتیکه مطرح خوردند از اطراف در آن خصوص پیشنهادها شد بعضی پیشنهاد کردند که ۱۰ نفر برای تحصیل نظام مین شود و طوری شد که بکلی نزدیک بود مقصود وزارت علوم از این پیشنهادها از میان برود باینجهت بنده پیشنهاد کردم که این بعد نوشته میشود و فرستاده می‌شود و البته با ملاحظه تمام نکات و وقت تمام در خصوص انتخاب اینها تهیه لوازمات دیگر این مسئله اقدام خواهد شد البته اشخاصی که در سایر ولایات هستند و قابلیت استعداد اینکار را دارند آنها را هم ممکن است داخل این موضوع بکنیم ولی عجلتاً چیزی که مقصود است اینست که این پیشنهاد قبول بشود یا اینکه رد بشود و بعد از آنی که تصویب شد سایر جزئیات آن البته در وقتش رعایت خواهد شد.

محمد هاشم میرزا - بنده می‌خواستم عرض بکنم که در کلیات این مسئله آنروز مذاکره با اندازه کفایت شد و بعد که رفت بکمیسیون و حالا دومرتبه آمده است فرقی با آنچه چیزی که مرتبه اول پیشنهاد شد پیدا نکرده است فقط تغییری که در آن داده اند اینست که ۲۰ نفر راه ۳ نفر کرده اند این است که بنده تصور میکنم که تمام این مذاکرات که میشود مکرر است و خوب است رای بگیریم که زودتر این مسئله بگذرد.

دکتر حاج رضا خان - دومرتبه است که این لایحه بمجلس آمده است و خیلی مختصر بود و بعضی پیشنهادها شد برای اینکه توسعه پیدا بکنند و ایندفعه هم که بمجلس آمده است گذشته از این که نافع است یک عیب بسیار بزرگ پیدا کرده است و آن اینست که آن پیشنهادی را که وزارت علوم کرده بود می‌توانست آن شاگردان را بیک نقطه بفرستند که در یک (ایسه) برونند تحصیل بکنند و بر گردند ولی حالا که اینها اضافه شده است که مثلاً یکمده را برای نظام و یکمده را برای مهندسی و همینطور از برای تحصیل فن ابریشم اینها که نمی‌توانند در یک نقطه برونند تحصیل بکنند و باید بنقاط مختلف برونند و اینهم چیزی نیست که بشورت و نظر وزراء و اگدار بشود این چیز نیست که باید بدانیم برای اینکه برای نظام مسام است که شاگردان باید با همان برونند ولی برای سایر تحصیلات سایر نقاط باید برونند و در اینصورت یک نفر سرپرست برای آنها کافی نخواهد بود در اینخصوص خوب است آقای معاون توضیحی بدهند که بدانیم چه ترتیبی را در نظر گرفته اند.

معاون وزارت علوم - اگر چه بنظر بنده

این مسئله هم جزء فروع است و باید بعد از آن مشخصی که در ولی چون مذاکره شده لازم است عرض بکنم که تصور وزارت معارف این است که تمام اینها را بیکجا بفرستند و تصور میکنند که همه را بفرانسه بفرستند بجهت اینکه در آنجا تمام تحصیلات ممکنست و ترتیب مدارس آنها هم از هر جهت برای ایرانیها و اشخاصی که از خارج میروند خیلی خوب است و همه نوع تحصیلات را هم در آنجا خوب میشود کرد علاوه شاگردانی هم که میروند زبان فرانسه را لابد میدانند و دیگر در آنجا مطلق یاد گرفتن یک زبان دیگری نمی‌شوند و خود را می‌توانند مشغول یک تحصیل دیگری بنمایند و تا یک اندازه گیم خودشان را زودتر از آب بیرون بیارند و در صورتی که اگر بجایهای مختلف بخواهیم بفرستیم بغیالی اشکالات بر میخوریم و باید مدتی زحمت بکشند معطل تحصیل زبان آنها بشوند در خصوص سرپرست هم یک نفر کافی است که برود در مرکز و رسیدگی بکارد تحصیل اینها بکنند و دیگر محتاج باین نخواهیم بود که برای هر سه نفر یک نفر سرپرست بفرستیم.

دکتر علی خان - چون اینجا یک اشتباهی شده است لازم است عرض کنم که در ابتدائی که وزارت علوم این لایحه را داد و در آن یک جمله بود که همین مطلب را می‌رساند ولی چون خود وزیر علوم تشریف آوردند و اظهار کردند که در آنخصوص هنوز مصمم نیستند و محقق نشده است که تمام را بفرانسه بفرستند و دلیلشان هم این بود که بعضی شاگردان در مدرسه امریکائی و جاهای دیگر هستند که زبان آمریکائی را تحصیل کرده اند و تحصیلاتشان هم خیلی خوب است و دولت هم نمیتواند بگوید که حکماً آنها را که زبان فرانسه را تحصیل کرده اند برونند باینجهت قرار شد که تمام این نظریاتی که در اینجا میشود بکنارند از برای اینکه بعد از آنکه رای در اصول این مسئله گرفته شد آنوقت یک نظامنامه صحیحی در شورای معارف تهیه میشود و تمام این نظریات در آنجا ملاحظه شود و تمام این نظریات آقایان را امرعات خواهند نمود.

حاج آقا - من تصور میکنم که همیشه در این لواجی که از طرف وزراء پیشنهاد میشود اند کارهایی که مخصوص آنوزارت خانه است و راجع بمجلس نیست دخالت میکنیم و یک مدتی وقت خودمان را بی جهت صرف میکنیم و وزارت خانه تکلیفی دارد اینست که باینجهت چه لازم دارد و چه لازم ندارد و آنرا پیشنهاد مجلس کند و اگر معارفی لازم داشته باشد از مجلس تقاضا بکنند که تصویب شود چیزی که راجع است که باید تصویب بکنند همان تصویب مخارج و مصارف او است و سایر چیزهای دیگر راجع به آنها نیست و الا بنده اگر بخواهم نظر خود را عرض کنم شاید ۳۰ نفر شاگرد را کم میدانم و بیشتر اینها را لازم میدانم که فرستاده بشود ولی وزارت علوم امروزه نظرش اینست که این عده برونند و تحصیل بکنند و برگردند و یک مخارجی را از مامی طلبند و ما هم باید آن مخارجی را که از ما خواسته است تصویب بکنیم البته برای سایر رشته‌ها هم شاگرد بفرستیم ولی این ربطی باین موضوع ندارد و امروز ما داخل این جزئیات نباید بشویم که از مرکز باشد یا از ولایات برای نظام باشد یا غیر آن از فقراء باشد یا اغنیاء آنچه‌ها بکلی از وظیفه ما خارج است یک مبلغ پولی را وزارت معارف تقاضا کرده است که باو اعتبار داده بشود و بودجه هم تصویب کرده است و وظیفه

ما اینست که ما اینرا تصویب بکنیم یارد نکنیم و زیاد از این بنده تصور نمی‌کنم که حق داشته باشیم.

آقای سید حسن مدرس قمشه - عرض میکنم که اولاً این عرض را که می‌خواهم بکنم شهنه نشود که از حیث حکم شرع آن باشد اگر ده هزار نفر شاگرد هم از ایران بارویا برود هیچ مانعی ندارد بلکه این عرض مملکت خودمان را تجربه کرده ایم و در این مدت عمری که داشته ایم خیلی شاگردان فرزند بارویا و خیلی از پولهای این مملکت را در آنجا خرج کرده اند لکن نقص مملکت ما کم نشده است باید جوی کرد که امروز که محتاج معلوم اروپا هستیم علم را بمملکت خودمان بیاریم تجربیاتی که حکمای قدیم کرده اند اینست که هر مطلبی که محتاج تحصیلات است عشت نتیجه می‌بخشد چنانچه از اخبار اهل بیت هم همین مطلب در می‌آید یعنی دیکه از شاگردانی که برای یک تحصیلی میروند عالم بر میگردند و آنچه تجربیاتی را هم که آنها کرده اند از روی حکمت و فلسفه است و از این جهت اینرا گفته اند و عشره راعده کامل گرفته اند پس این فایده برای این مملکت نخواهد داشت خصوص با تجربیاتی که خودمان کرده ایم دیده ایم لذا رای بنده هم موافق است برای آقای حاج سید ابراهیم که اولاً باید معلم از خارج بیاریم ولو اینکه سالی یک کرور مخارج او باشد تا اینا اگر ممکن نشود که معلم بیاریم باید شاگرد برای معلمی فرستاد و الا ده نفر شما بفرستید برای تحصیلات نظام از اینها چند نفر شان می‌گیرند چند نفر شان منبع برای ایشان پیدا میشود و بالاخره آیا یک نتیجه از آنها حاصل میشود یا نشود فایده از آنها بیرون بیاریم پس در این مدت آنچه پول از مملکت بیرون بردند و مملکت را خراب کردند پس است حالا شما معلم از خارج بیارید تا پولهای شما تمام در مملکت خودتان خرج بشود و منحصر هم نباشد بمعلم ابتدائی یا غیر ابتدائی و گمان اینست که بمقتضای صلاح امروزه اینطور بهتر باشد اگر چه اینهاییکه اینرا پیشنهاد کرده اند نمی‌دانم چه کسانی هستند و نمیتوانم بنگاه بکنم و وزارتخانه ما مان را البته اشخاص صحیحی هستند ولی این را هم تجربه کرده ایم که این وزارت خانه هر چه را تصویب کرد و وزارتخانه بعد آنرا تکذیب کرد و مجلس دارالشورا که نمایانند بگوید که این ۳۰ نفر باید برونند برای تحصیل مجلس دارالشورا هم تصدیق میکند بعد میگویند که اینها رفته اند برای عیش کردن اگر معلم بیارید و اولیاء امور هم مواظب باشند سالی ده هزاره ۲ هزار کس سالی یک کرور هم خرج آن معلمین بشود نافع و بهتر است از برای مملکت از اینک شاگرد بخارند بفرستند.

دکتر علیخان - این مطالب خارج از موضوع است اینها تمام جزئیاتی است که راجع بمجلس نیست و تمام مربوط وزارتخانه و از وظیفه وزیر است و تقاضائی مجلس فقط اینست که وقتیکه وزیر یک تقاضائی میکند مجلس آنها را قبول یارد می‌کند و اینکه میفرمایند راجع بکمیسیون نظام بشود آنچه راجع باین محصلین است راجع بمعارف است و در آن باب کمیسیون معارف و در باب مخارجش هم کمیسیون بودجه وظیفه خودش را بجا آورده است و حالا وظیفه مجلس همین است که در رد و قبول آن رای بدهد و تمام این حرفه‌ها اینکه اظهار میکنند تکلیف وزارتخانه و وزیر است و لذا ربطی بمجلس ندارد.

آقای سید حسن - فرمایشی را که فرمودند از جهت زبان بنده ایران را نفهمیدم اینها را که می‌بینند آنجا آیا زبان آنها را میدانند یا نمیدانند اگر میدانند که چه فرق میکنند که اینها آنجا برونند یا اینکه معلمین را بیارند اینجا.

دکتر علیخان - اینکه میفرمایند اینها زبان آنها را میدانند این اشتباه است اینها باید برونند چهار پنج سال در آنجا باشند تا اینکه زبان آنها را بتوانند بفهمند علاوه بر این زبان علمی غیر از زبان حرف بزندن معلم که حرف میزند زبان بیاندازه حرف بزندان معلم که حرف میزند زبان تعلیمی او را بتواند بفهمد و برای تحصیل همان اندازه هم ما اینجا معلم نداریم که شاگرد را با آنجائی برساند که برای داخل شدن به مدارس عالی زبان علمی معلم را بفهمد پس ما مجبوریم تا یک مدتی همانطور که سایر دول مجبور بودند همانطور که عثمانی و ژاپون مجبور بودند که شاگرد بفرستیم تا اینکه برای مدارس عالی خودمان بتوانیم معلم بیاریم.

است فرستاده بشود ولیکن نظرو وزارت معارف نظر کابینه وزراء بوده است که فکر کلی برای ادارات کرده باشند غرض آنوزارتخانه این بوده است که برای مدارس ابتدائی و سایر مدارس که باید تأسیس بشود یک تدارکی دیده باشند و یک عده معلمین تهیه کرده باشند نظرو وزارت معارف این بوده است حالا این مخلوط شده است و هر کس از یک دری سخن میگوید بنده عقیده ام اینست که در آن پیشنهاد اولی وزیر اگر مذاکره میکنیم خیلی زودتر از این نتیجه می‌گرفتیم و بعد هم ممکن بود که هر وزیری راجع به وزارت خانه خودش یک پیشنهادی بکند حالا ما اینها را با هم دیگر مخلوط کرده ایم بطوریکه تولید اشکال کرده است مثلاً راجع به محصلین نظام ما رجوع کرده ایم بکمیسیون معارف و او راپورت داده است در صورتیکه باید بکمیسیون نظام رجوع کرده باشیم که اینها ببینند که این عده لازم است یا لازم نیست و اینکه یک نظری را که آقا اینجا فرمودند بنده تردید میکنم برای اینکه این مطلب اشکال دارد و امکان ندارد چون معلمی که از آنجائی آید لسان ما را درست بلد نیست معلمینی که باینجا می‌آیند باید زبان ما را بدانند تا اینکه بتوانند معلمین ما را تعلیم نمایند و اگر فقط زبان آنها باشد درست نمی‌توانیم از آنها استفاده کنیم.

دکتر اسمعیل خان - بنده استدعا میکنم که خودمان قدری بوظایف خودمان رفتار بکنیم و چیزهایی که راجع بوزارتخانه ما است بگذاریم خودشان رفتار بکنند و اگر غیر از این باشد ممکن نیست کاری از پیش برود مثل اینکه این لایحه تا بحال در مجلس معطل مانده است و بنده تعجب میکنم از کمیسیون فواید عامه و علوم که چطور شده است که اینطور رایجورت داده است وزارت علوم پیشنهاد میکنند که من آنقدر اعتبار میخواهم از برای احترام شاکر در پارلمان شورا اگر لازم میدانم تصویب میکنند دیگر داخل در جزئیات شدن از وظیفه مجلس خارج است از وظیفه وزارتخانه است و همانطور که مغیر اظهار کردند لابد این شاکر دراز امتحان میکنند و ملاحظه این را میکنند که کدام یک از آنها ثروتش کمتر است که او را بفرستند و بر سایرین مقدم بدارند اینها تمام چیزهایی است که راجع بوزارت علوم است پس باین جهت بنده عرض میکنم که اصلاً ماده اول راجع باین مجلس نیست و فقط در ماده دوم آنها برای اینکه بر بودجه آتی تحصیل شود میتوانم مذاکره بکنم.

نایب رئیس - در کلیات مذاکره بانداره کفایت بعمل آمده است حال آرای می گیریم - کسانی که مذاکره در کلیات این رایجورت را کافی میدانند و تصویب میکنند که داخل شور مصاد شویم قیام نمایند (اغلب قیام کردند و با اکثریت تصویب شد)

نایب رئیس - حالا چون فوریت اینهم تقاضا شده است رای می گیریم کسانی که این تقاضا را تصویب میکنند قیام نمایند (با اکثریت تصویب شد)

ماده اول قرائت گردید.

دکتر حاج رضا خان - باز عرضم را تکرار می کنم که اینجا نوشته شده است که چند نفر برای نظام چند نفر برای شیمیست و چند نفر برای چیزهای دیگر که نوشته شده است در صورتی که ماناژه در تأسیس اولیه هستیم و حالا ترتیب معین شده است که بدانیم نظام ما نظام آلمان است نظام فرانسه است یا نظام اطریش است نظام کجاست تا اینکه برای تحصیل همان رشته شاکر در بفرستیم این را باید وزارت جنگ بدانند اطلاع داشته باشد و نظامنامه را ببیند بنده آنچه اطلاع دارم اینست که در مدارس نظام نظام اطریش است و هر چه شاکر در فارغ التحصیل امروز پیدا میشود قبول نمی کند و بنده میدانم این چه نظامی است از برای یک دولتی که پنج نفر محصل نظام او برود در اطریش پنجتا برود در اسلامبول یک دولتی که میخواست یا بجاده ترقی بگذارند باید نظامش بیک شکلی باشد نه اینکه بطور مختلف باشد و باز تکرار میکنم که خوبست در اینخصوص دقت نظری بشود.

دکتر علیخان - بنده تأسف میخورم از اینکه باز باید تکرار کنم عرض خود را که در اینجا ذکر نشده است که حکماً بچه شرایط اینها باید بروند آنچه ای که باید ملاحظه شود که در وزارت خانه است این نکات مراعات خواهد شد عرض کردم که در پیشنهاد اول وزیر يك جمله بود که اینها

بفرانسه بروند ولی بعد خود وزیر آمدند در کمیسیون و آنچه را پس گرفتند و حالا بعد از آنی که این تصویب شد در باب جزئیات و ترتیبات آن مذاکره خواهند کرد و هر چه رای شورای معارف شد مجزا خواهند داشت و آنوقت آقای دکتر حاج رضا خان هم تشریف بیاورند در شورای معارف و نظریات خودشان را بگویند که بفرانسه فرستاده شود یا آلمان اگر قابل توجه شد البته پذیرفته میشود.

حاج شیخ الرئیس - بنده معلوم است اساساً در تعیین معارف و آموختن علوم جدیده مفیده نمیتوانم مخالفت کنم زیرا که فولیست که چملگی بر آنند و لیکن يك نظری و يك سئوالی دارم یعنی يك توضیحی میخواهم از آقای مغیر کمیسیون بخواهم و از آن نظری که دارم اجمالاً تصدیق می کنم آقای مدرس را در آن تجربه هائی که بما خیلی چیزها را نموده است ندیده ایم آن نمره وفایده ای را که از فرستادن شاکر در ها و تحمل مخارج آنها در نظر داشته ایم و متأسفانه فایده حاصل نکرده ایم و آن توضیحی که میخواهم بگویم اینست که اینکه برای سایر علوم معین کرده اند که فرضاً برای فلان علم فلان عده فرستاده شود صحیح است ولی اینکه معین شده است که يك عده برای معلمین فرستاده شود این را بنده میدانم چطور تصور نمایم که این چه علمی است بملت اینکه البته علوم متنوعه است و غیر متنهای هر کس که در يك علم تبحر پیدا کرد بقول شماها دیپلم گرفت و بقول ماها اجازه تحصیل کرد حق تعلیم و تدریس باو میدهند و اختلاف سلم مدرسین هم معلوم است بسیاری از مدرسین را ما خدمتشان درس خوانده ایم و استفاده کرده ایم و خودمان گفته ایم که سلیقه تدریس فلان آقا خوبست و بهتر است از فلان آقا اگر چه معلومات آن آقا ازاد بیشتر است پس اینها يك مطلبی است ذوقی و بنده هیچ معتقد نیستم یعنی تا بحال که باور نکرده ام که در فرنگستان يك همچو علمی هم باشد و اگر معنی آن علم اداری است که ترتیب مدارس و طبقات شاکر دران و تقسیم اطفاها تا بستان و زمستان و غیره باشد که این از برای هر معصلی وقتی که بدرجه فارغ التحصیلی رسید فەر آ این علم برای او حاصل میشود و این دیگر برای او بعقیده بنده تحصیل حاصل است و ایصال واصل .

دکتر علیخان - اولاً اینکه فرمودند که گویا در اروپا هم چه چیزی نباشد که آنرا اصول علم معلمی بگویند بنده عرض میکنم که هست مخصوصاً او را () میگویند که علم درس دادن است به چه شکل درس باید دادو این خودش يك تحصیل لازم دارد و اینها میروند برای اینکه معلم بشوند برای مدارس مقدماتی و برای مدارس متوسطه یعنی آن علوم که لازمست برای درس دادن در آن مدارس تحصیل نمایند که بتوانند از عهده تدریس بر آیند.

حاج شیخ الرئیس - از بیان مغیر محترم بنده همچو فهمیده ام که نتیجه عرض بنده خواهد بود که این برای تحصیل علمست و معلمی نمره تحصیل علم است .

حاج شیخ الرئیس - از بیان مغیر محترم بنده همچو فهمیده ام که نتیجه عرض بنده خواهد بود که این برای تحصیل علمست و معلمی نمره تحصیل علم است .

دکتر حیدر میرزا - این مسئله را می خواهم عرض کنم که این ۱۰ نفری که میروند برای تحصیل علم معامی لابد بزبان فرانسه تحصیل می کنند ولی می خواهم بدانم که بعد از اینکه باینجا آمدند بزبان ایرانی درس خواهند گفت یا بزبان فرانسه این را خوبست بفرمایند که باید بدانیم که بخواهیم ترویج بزبان خودمان بکنیم یا ترویج بزبان فرانسه .

معاون وزارت علوم - این تردید آقای دکتر حیدر میرزا بنظر بنده خیلی غریب میباشد البته این زحمات را برای این تحصیل می کنیم که علوم را بزبان خودمان بیادیم و راه اینکار هم این بود که از خارج معلمینی بیادیم و این آموختن زبان فرانسه هم برای همین است که از خود ایرانیان تربیت بشوند که بعد از این در مدارس مستغنی بشویم از آموختن زبان خارجه .

حاج شیخ اسماعیل - بنده عرض می کنم که مذاکره در این مواد نمیدانم از چه راهست و ما چطور مذاکره کنیم در اینکه ۲۰ نفر تا ۱۰۰ نفر قطع نظر از حیث بودجه اش بروندیا نروند عرض می کنم ۱۰۰ نفر ۱۰۰۰ نفر وزارت معارف اگر بخواهد بفرستد حق دارد و راجع به اینست که در عده آنها مذاکره کنیم آنچه راجع بما و از وظیفه ما است چیست بودجه و تصویب مخارج آنها است دیگر این موادی را که ما در آن مذاکره می کنیم زیادی است برای اینکه چه ربطی بعالم ماها دارد که مذاکره در این بکنیم که ۱۰ نفر برای معلمی بروند و فلان عده برای فلان تحصیلات پس بکلی باید این مواد را کنار گذاشت و در ضمن بودجه مذاکره کرد .

نایب رئیس - باز لازم است توضیحاً عرض کنم که در اینجاده باید مذاکره شود حالا آقایانی که این عقیده را دارند که نباید در این خصوص مذاکره بشود خوبست لطف بفرمایند کمتر مذاکره بفرمایند .

حاج وکیل الرعایا - عرض می کنم اساساً زندگانی مملکت ما بر آن چیزی است که فرمودند و تا ما معلمین جلب نکنیم نتیجه از این اقدامات نخواهیم برد .

آزباب کیخسرو - اینجا کلامه اروپا را نوشته و حال آنکه ممکن است يك وقتی لازم بشود که یکی یا دوتای از اینها را بر میکا یا مصر بفرستند یا سایر جاهای دیگر پس در اینصورت خوبست بجای اروپا خارجه بنویسند که رفیع این اشکال بشود .

حاج سید ابراهیم - عرض می کنم این لایحه وقتیکه بمجلس آمد از جهت احتیاج ما بشاکر دران نظامی بود برگشت بکمیسیون و حالا که برگشته است بیک شکلی است که نه نظر کمیسیون در آنخصوص معلوم شده است و نه نظر وزارت جنگ و فقط در این ماده نه نفر برای نظام معین کرده است در صورتیکه کمیسیون معارف هیچ مذاصبت ندارد با اینکه شاکر در برای تحصیلات نظامی معین بکنند خوبست بقیه بنده این يك مسئله را بگذاریم که در تحت نظر وزارت جنگ باشد و آلا اینطور بکنیم در اینجا

این مسئله را در تحت نظر وزارت معارف تعیین کرده است این هیچ مناسبیتی نخواهد داشت اینجا همینقدر باید نوشت که ۸ نفر برای نظام دیگر تعیین مراتب و درجات آنها باید واگذار شود بنظر وزارت جنگ .

دکتر علیخان - با عرض میکنم که این مذاکرات هیچ فایده ندارد و برای اینکه اینها باید در نظر داشت که این شاکر درها برای معلمی میروند نه برای خدمت و اگر متصودشان اینستکه نظر کمیسیون نظام را در اینخصوص دانسته باشند آقای دکتر امیر خان رئیس کمیسیون نظام در کمیسیون حاضر بودند و ایشان این پیشنهاد را کردند در این موقع سه فقره پیشنهاد بعبارت ذیل قرائت شد :

۱- از طرف میرزا یانس - بنده پیشنهاد میکنم که در ماده اول چنین نوشته شود ۳۰ نفر شاکر دراز اشخاصیکه بضاعت تحصیل در فرنگستان را ندارند از طرف دولت علیه برای تحصیلات ذیل بارویا فرستاده شود ؛

۲- از طرف مشیر حضور - بنده پیشنهاد میکنم از این شاکر درانیکه میخواهند بارویا بفرستند ۱۰ نفر از مرکز و ۱۰ نفر از ولایات باشد .

۳- از طرف آقا شیخ ابراهیم زنجانی فریب بضمون پیشنهاد فریرا یانس .

نایب رئیس - حالا این پیشنهاد ها هر کدام که قابل توجه شد رجوع میشود بکمیسیون اقتداء باید رای بگیریم به پیشنهاد میرزا یانس .

معاون وزارت علوم - این پیشنهادهای مخالف که میشود تمام اینها را که نمیشود در این لایحه در موقعیکه شرایط اینها را بنویسند منظور خواهد شد والا اینکه آنها هر کدام که قابل توجه شد برود بکمیسیون و بازر بر گردد این ترتیب خیلی طول خواهد کشید .

دکتر علیخان - وقتیکه در کلیات مذاکره میشد عرض شد که این پیشنهاد وقتی صحیح است که دولت بخواهد يك پولی بسهد بيك اشخاصی که بروند تحصیل بکنند و برای خودشان استفاده بکنند ولی اینطور نیست دولت می خواهد مخارج تحصیل بکند و باید از اینها برای دولت باشد که در خدمت دولت باشد وقتیکه می خواهد آنها را مجبور بکند و بعقیده بنده فرق نمیکنند که این عده از اغنیاء باشد یا از فقراء .

میرزا یانس - بنده گمان میکنم که اظهارات آقای مغیر بچه چوچرند نمیکند پیشنهاد بنده راجعت اینستکه میفرمایند - این در صورتی است که این اشخاص بروند تحصیل بکنند و بر گرداند اینجا و برای خودشان باشند ولی دولت با اینها شرط می کند که بروند یا مخارج دولت تحصیل بکنند و بعد که آمدند مجبور باشند که در خدمت او باشند بنده با همین ترتیب هم هیچ مانعی نمی بینم از اینکه همین ملاحظه در حق اشخاص بی بضاعت شود که آنها را بفرستند و این

نایب رئیس - در این ماده پیشنهادی از آقای افتخار الواعظین شده است خوانده میشود بعبارت ذیل خوانده شد بنده پیشنهاد میکنم که عوض ۲۰ نفر ۳۰ نفر نوشته شود .

نایب رئیس - آقایانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند و در شد)

آزباب کیخسرو - بنده در ماده فوق عرض کردم که کلامه اروپا را تبدیل کنند بخارجه و در ضمن اصلاحی هم پیشنهاد کردم التفات فرمودید حالا هم در اینجا عرض میکنم که این کلامه را تغییر بدهند برای اینکه شاید وقتی وزیر علوم بخواهد بعضی از این شاکر درها را بجایای دیگر بفرستند .

نایب رئیس - حالا رای میگیریم در اینجاده دویم باصلاح تبدیل کلامه اروپا بخارجه .

دکتر علیخان - بنده عرض میکنم که در ماده اول هم لازمست رای بگیرند برای اینکه کمیسیون نظر دیگری ندارد که برگردد با اینجا .

فهمید الملك - بنده لازم میدانم که این پیشنهاد با ماده اول مجدداً برود بکمیسیون زیرا که نظر کمیسیون معارف در این مورد ترجمه ضعیف و فقراء نبود بلکه يك اساس دیگر بهم بوده است که آن اشخاص را که میفرستند باید يك شرایط تحصیلاتی داشته باشند و يك مقدماتی را تحصیل کرده باشند و شاید در میان اشخاص بی بضاعت بيك چنین اشخاص پیدا نشد و حالا که مجلس رای داد که از ضعفاء این رعایت بشود باید برگردد بکمیسیون که کمیسیون با وزیر در اینخصوص بيك مذاکره بکنند و این جمله را افلا بر آن بیفزایند که باشرائطیکه از طرف وزارت معارف معین میشود که اگر از میان فقراء بيك چنین اشخاص پیدا نشود وزارت معارف بتواند از طبقه دیگر بفرستد پس بيك چنین مطلبی لازمست که از طرف کمیسیون در اینجا قید بشود .

حاج وکیل الرعایا - بنده در جواب آقای فهمید الملك می خواهم عرض بکنم که فقراء مملکت خیلی بیشترند و تحصیلات آنها هم خیلی بهتر است و دارای شرایط هم هستند .

نایب رئیس - آنگاه گذشت و این فرمایش شما خارج از موضوع است .

حاج وکیل الرعایا - پس چرا او گفت جلو گیری نکردید .

وکیل التجار - بنده تقاضا میکنم که مجلس اگر میل دارد این مطلب بکمیسیون برنگردد در همینجا مذاکره شود و رای گرفته شود .

برای اینکه هیچ در این پیشنهاد مانعی برای اساس پیشنهاد نشده است اساس اینکار فرستادن ۳۰ نفر شاگرد است که آنرا مجالس تصویب کرده است این پیشنهاد فقط برای اینست که این ماده مسکوت عنه بماند و قتیکه نظر وزارت معارف در این خصوص معلوم بشود برای اینکه شاید در آن وقت نظر وزارت معارف این شد که دو نفر فرستاده شود یا اینکه هیچ لازم نداشت هر طور که در آنوقت صلاح دید پیشنهاد خواهد کرد و البته نمایندگان که حالا رأی دادند که این يك نفر لازم است فرستاده شود آنوقت هم حاضرند در همین جا رأی دارند و میدهند و هیچ اشکالی ندارد .

نایب رئیس - حالا در این پیشنهاد ابواب کیخسرو رأی میگیریم کسانی که پیشنهاد ایشانرا قابل توجه میدانند قیام نمایند (ردد شد)

میرزا یانس - بنده مخالف این هستم که يك نفر سرپرست برای اینها معین بشود و آن وقتی که اجازه خواسته بودم خیلی از مطالب را میخواستم عرض کنم که گفته شد و دیگر تکرار نمیکنم ولی حالا يك کلمه جواب آقای مخبر را میخواهم عرض کنم فرمودند که در ایام تعطیل کی سرپرستی اینها را میکند در ایام تعطیل همه می دانند که میروند به بیلاق و در هر کجا که اینها هستند ممکن است فونسل یا ژنرال فونسل ایران یکی از صاحب منصبهای خودش را معین بکنند که با اینها باشد و از ایشان سرپرستی بکنند تا این که مدت تعطیل تمام بشود و معاونت بمدارس خودشان بنمایند يك مسئله دیگری فرمودند که سفارتخانه های ما نمی توانند این کار را بکنند بنده گمان نمیکنم که سفارتخانه های ما آنقدر کار پلیتیکی داشته باشند که باین کار جزئی نتوانند برسند .

حاج شیخ الرئیس - بنده با کمال احترام و حفظ مقام به آقای معاون عرض و اخطار میکنم که بدگمانی در حق و کلاه عظام نداشته باشند که معنی سرپرست را نمی دانند و توجه ندارند بجهت اینکه این يك مسئله خیلی واضحی است و نظر و کلامی محترم بمسائل خیلی عمیق و دقیق متوجه است و این نظراتی را که آقای معاون و مخبر محترم دارند در باب لزوم تعیین این یک نفر بنده تمامش را تکذیب و تردید میکنم برای اینکه بدانند که بنده هم بی اطلاع نیستم و من بغرب دیده ام بسی شهرها عرض میکنم که از اسلامبول در زمان سلطان عبدالحمید مخلوع از طرف مرحوم ناصرالدین شاه چند نفر شاگرد که حالا فارغ التحصیل شده اند و در کارهای بزرگ نظام و غیر نظام مشغول کارهای بزرگ هستند از ایران اعزام شدند برای تحصیل در این ضمن مذاکره شد که آیا برای این شاگردان که از طهران مبعوث می شوند میروند برای تحصیل بمدارس عالیه اسلامبول يك نفر سرپرست هم لازمست که همراه اینها فرستاده شود تا اینکه مواظب حالات و اخلاق اینها باشد یا اینکه لازم نیست مرحوم معین الملک که بعد مشیرالدوله شد وزیر امور خارجه در آنوقت سفیر کبیر آنجا بود گفت که این توهینی است که شما بمقام سفارت کبری خودتان میکنید

که يك نفر سفیر کبیری با آنهمه اعضاء و اجزاء که در دایره سفارت خودش دارد می تواند بحالات و اخلاق چند نفر شاگردان ایرانی که بطور رسمیت و بتقاضای يك پادشاه از يك پادشاه دیگر سرپرستی بکنند و يك نفر سرپرست دیگری که عبارت از الله باشی باشد برای آنها فرستید و این دلایل را هم که می شنویم بمنزله خطائیات و شعریات است و این اشخاصی که اعزام می شوند اگر چه امیدواریم که در مملکت ما آن سوء اخلاقی را که دیده ایم پیدا نشود لیکن اگر خدای نکرده خلق یکی از آنها فاسد بشود بنده صریح عرض میکنم که آن سرپرست نمی تواند جاو گیری بکنند و اینکه میفرمایند که از طرف دولت يك اجازه داده شود که بقیه از قانون مجازاتی که در مدارس هست او بتواند مال مجازات و مؤاخذه را از طرف دولت بکنند این را بنده حرفی میدانم خیلی غیر قانونی بعلمت اینکه شاگرد چهار ساله را اگر بفرستید بیاریس اول چیزی را که میدانند اینست که میدانند هیچ کس حق ندارد باو تعرض بکنند مگر اینکه قانون نظامنامه مدرسه آنرا تجویز بکنند بنابراین تأکید میکنم که نظرات اعضاء کمیسیون بودجه را توجه بفرمایند و از این سرپرستی صرف نظر بکنند .

نایب رئیس - بقیه مذاکرات در این ماده میماند برای بعد از تنفس حالا ده دقیقه تنفس می شود - مجدداً جلسه تشکیل شد .

نایب رئیس - چون وقت گذشته و خیلی دیر شده است و آقایان وزراء هم تقاضای يك جلسه خصوصی کرده اند جلسه علنی را ختم میکنیم - دستور جلسه آتی که روز پنجشنبه خواهد بود بقیه دستور امروز است - حالا مجلس خصوصی است . (مجلس يك ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۱۸

صورت مشروح روز پنجشنبه سلخ

شهر صفر ۱۳۲۹

مجلس دو ساعت و ربع قبل از غروب آفتاب ریاست آقای ممتاز الدوله تشکیل گردید . صورت روز یکشنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

(غائبین جلسه قبل) آقایان: حسنعلیخان - مستشارالدوله . سیه دار اعظم . سردار اسعد بدون اجازه . آقایان : ذکاء الملک . آقا سید محمد رضا . معین الرعايا . حاج آقا بوقت معین حاضر نشدند . آقایان : آقا سید محمد باقر ادیب . لواء الدوله . مریض بودند .

رئیس - ملاحظه ای در صورت مجلس نیست ؟ (اظهاری نشد) رئیس صورت مجلس را امضاء نمودند **رئیس** - شور ثانوی قانون ثبت اسناد است شروع میشود مواد لایحه وزیر و راپورت کمیسیون بترتیب ذیل قرائت گردید :

لایحه وزیر - ماده اول - در حوزه هر محکمه ابتدائی يك اداره ثبت اسناد تشکیل خواهد شد . راپورت کمیسیون - مقدمه - ماده اول - اداره ثبت اسناد عبارتست از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل .

حاج سید ابراهیم - این ماده اول ماده نیست باید نوشت در اداره ثبت اسناد و دفتر را کد کل - این عبارت اینطوری که نوشته شده است می فهماند که مراد از اداره ثبت اسناد دایره ثبت اسناد است این خوب عبارتی نیست بنویسند باب اول در دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل

آقا شیخ ابراهیم - چون باب اول در تشکیل ثبت اسناد نوشته شده است این تعریف او است که اداره ثبت اسناد عبارتست از فلان و بعدتر تیبانش را خواهد گفت این تعریف است که اداره ثبت اسناد عبارت است از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل .

حاج سید ابراهیم - اداره ثبت اسناد است **آقا شیخ ابراهیم** - اداره ثبت اسناد اداره است در مملکت ایران که دو دایره دارد یکی دایره ثبت اسناد است و یکی دفتر را کد کل که تمام اینها جمع خواهد شد در دفتر را کد کل این تعریف اداره ثبت اسناد است اشکالی ندارد .

رئیس - رأی میگیریم بر این ماده مطابق پیشنهاد کمیسیون کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (با کثرت تصویب شد) . لایحه وزیر ماده دوم و سوم به ترتیب ذیل قرائت شد :

ماده ۲ - اداره مذکور مرکب است اولاً از عده ای از مباشرین ثبت تانیا از يك نفر مدیر که با يك دفتر را کدی که در نزد هر محکمه ابتدائی خواهد بود .

ماده ۳ - مباشرین ثبت اسناد در ولایات و بلوکات معین خواهند شد . پیشنهاد کمیسیون ماده ۲ - دایره ثبت اسناد در حوزه های محاکم ابتدائی که قانوناً تأسیس شده است تشکیل میشود دایره مذکور مرکب است اولاً از مباشرین ثبت اسناد که در محلهای محکمه محکمه ابتدائی است و یا در حوزه های محکمه مذکوره واقع است معین میشوند ثانیاً از يك دفتر را کد که در تحت ریاست یک نفر مدیر در نزد محکمه ابتدائی تأسیس میشود .

حاج سید ابراهیم - یا مقرر محکمه صحیح نیست (مقرر محکمه) این عبارت باید اصلاح شود .

آقا شیخ ابراهیم - اداره ثبت اسناد عبارت است از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل - حالا میخواهید او را بیان کنید که دایره ثبت اسناد در حوزه های محاکم ابتدائی - چون دایره ثبت اسناد دایره نخواهد شد در حوزه های ابتدائی مثلاً در ولایت قزوین يك حوزه ابتدائی است این مباشرین ثبت اسناد ممکن است که در مرکز باشند که مقرر محکمه ابتدائی است یا خیر مصلحت باشد چند جای آن ولایت هم مباشرین ثبت اسناد بگذارند اینست که نوشته شده است که دایره مذکور مرکب است اولاً از مباشرین ثبت اسناد که در محلهای محکمه ابتدائی است و یا در حوزه های محکمه مذکوره واقع است معین میشوند این اول ثانیاً از يك دفتر را کد که در تحت ریاست یک نفر مدیر در نزد محکمه ابتدائی تأسیس میشود این دفتر را کد برای ضبط و نگهداری احکام و دفترهایی است که هر ساله مباشرین ثبت میدهند مثلاً مباشرین ثبت در ده جا هستند ثبت کرده اند آنوقت